

Anonimizuota versija

Vertimas

C-685/21-1

Byla C-685/21

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2021 m. lapkričio 15 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Oberster Gerichtshof (Austrija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. spalio 21 d.

Ieškovė:

YV

Atsakovė:

Stadtverkehr Lindau (B) GmbH

Oberster Gerichtshof (Aukščiausiasis Teismas) <...> byloje, kurioje ieškovė yra YV <...>, atsakovė – *Stadtverkehr Lindau (B) GmbH*, Lindau, <...> Vokietija, <...> dėl 58 710 EUR <...> ir konstatavimo (ginčo vertė – 10 000 EUR), išnagrinėjęs išimties tvarka paduotą ieškovės kasacinį skundą dėl 2021 m. kovo 18 d. *Oberlandesgericht Innsbruck* (Insburo aukštesnysis apygardos teismas), kuris yra apeliacinės instancijos teismas, nutarties 1 R 5/21a-12, kuria buvo patvirtinta 2020 m. gruodžio 28 d. *Landesgericht Feldkirch* (Feldkircho apygardos teismas) nutartis 45 Cg 72/20t-5, <...> priėmė šią

Nutartį:

1. Pagal SESV 267 straipsnį Europos Sąjungos Teisingumo Teismui pateikiamas šis prejudicinis klausimas:

Ar draudikas, kaip jis suprantamas pagal *Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija)* 11 straipsnio 1 dalį ir

13 straipsnio 2 dalį, taip pat yra įmonė, kuri nėra draudimo įmonė, tačiau dėl to, kad jai taikoma draudimo pareigos išimtis, kaip tai suprantama pagal *Direktyvos 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (kodifikuota redakcija)* 5 straipsnio 1 dalį, pagal taikomus teisės aktus atsako už savo valdomas motorines transporto priemones kaip „kvazidraudikė“ taip, kaip už jas atsakytų draudikas pagal draudimo teisės nuostatas?

2. <...> [Bylos nagrinėjimo sustabdymas]

Motyvai

1. Faktinės aplinkybės

1. Ieškovė, kurios gyvenamoji vieta yra pirmosios instancijos teismo veiklos teritorijoje, 2019 m. liepos 30 d. Lindau (Vokietija) buvo sunkiai sužalota per nelaimingą atsitikimą su atsakovės valdomu autobusu. Atsakovė yra miesto viešojo transporto įmonė, kuriai pagal Vokietijos *Pflichtversicherungsgesetz* (Privalomojo draudimo įstatymas) 2 straipsnio [1 dalies 5 punktą] netaikoma pareiga sudaryti civilinės atsakomybės draudimo sutartį.

2. Bylos šalių argumentai

2. Ieškovė iš atsakovės reikalauja atlyginti žalą. Nesutariama dėl to, ar Austrijos teismai byloje turi tarptautinę jurisdikciją.
3. Ieškovė remiasi Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 (toliau – Reglamentas „Briuselis Ia“) 13 straipsnio 2 dalimi, siejama su 11 straipsnio 1 dalies b punktu. Atsakovė nėra draudimo įmonė. Vis dėlto pagal Vokietijos teisę jai, kaip vietos savivaldybės transporto paslaugų teikėjai, taikoma draudimo pareigos išimtis. Todėl pagal Vokietijos teisę ji lygiai taip, kaip ir sudarius privalomojo civilinės atsakomybės draudimo sutartį, turi atlyginti žalą, kurią apima draudimo pareiga. Taip pat dėl šios priežasties turi būti galima pareikšti tiesioginį ieškinį teisme, kurio veiklos teritorijoje atsitiko draudimo įvykis.
4. Atsakovė prašo atmesti ieškinį. Ji teigia nesanti draudimo įmonė, todėl su draudimo teise susijusios Reglamento „Briuselis Ia“ nuostatos netaikytinos. To niekaip negali pakeisti aplinkybė, kad jai taikoma draudimo pareigos išimtis.

3. Ankstesnis procesas

5. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė motyvuodamas tuo, kad neturi tarptautinės jurisdikcijos. Jurisdikcija pagal Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalį, siejamą su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, apima tik ieškinius draudimo įmonei, o ne – kaip šiuo atveju – transporto priemonės valdytojai.

2

- 6 Apeliacinis teismas šį sprendimą patvirtino. Jis pritarė pirmosios instancijos teismo nuomonei, kad transporto priemonės, su kuria įvyko nelaimingas atsitikimas, valdytojai pareikštas ieškinys nėra byla, susijusi su draudimu, kaip ji suprantama pagal Reglamentą „Briuselis Ia“. Šio vertinimo niekaip nekeičia aplinkybė, kad atsakovei netaikoma draudimo pareiga.
- 7 Oberster Gerichtshof turi priimti sprendimą dėl ieškovės kasacinio skundo, kuriuo ji siekia, kad būtų priimtas jurisdikciją patvirtinantis sprendimas. Ji tebesilaiko nuomonės, kad pagal Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalį, siejamą su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, ieškinys turi būti pareiškiamas ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme. Pagal Vokietijos teisę atsakovė dėl jai taikomos draudimo pareigos išimties atsako pati kaip draudikė; ieškovė jos atžvilgiu yra „silpnesnioji“ šalis, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Tai taip pat turi atsispindėti su jurisdikcija susijusiuose teisės aktuose, nes kitaip kiltų prieštaringo teisės normų vertinimo pavojus.

4. Teisinis pagrindas

- 8 4.1. *Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Reglamentas „Briuselis Ia“)* 11 straipsnio 1 dalies b punkte ir 13 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„11 straipsnis

1. Draudikui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys gali būti pareikštas:

b) jeigu ieškinius pareiškia draudėjas, apdraustasis arba naudos gavėjas – kitoje valstybėje narėje ieškovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismuose; <...>

13 straipsnis

2. 10, 11 ir 12 straipsniai taikomi žalą patyrusios šalies tiesiogiai draudikui pareikštiems ieškiniams <...>.“

- 9 Remdamasis šiomis nuostatomis, kurios jau buvo Reglamente (EB) Nr. 44/2001 (Reglamentas „Briuselis I“), Europos Sąjungos Teisingumo Teismas suformuotoje jurisprudencijoje yra padaręs išvadą, kad žalą patyrusi šalis pagal taikytinus teisės aktus galimą tiesioginį ieškinį kitos nelaimingo atsitikimo šalies civilinės atsakomybės draudikui gali pareikšti savo pačios gyvenamojoje vietoje (sprendimai *Odenbreit*, C-463/06, ir *KABEG*, C-340/16).
- 10 4.2. Atsakovei pagal Vokietijos *Pflichtversicherungsgesetz* (toliau – Vokietijos *PfIVG*) 2 straipsnio 1 dalies 5 punktą netaikoma privalomojo draudimo pareiga. Pagal šią nuostatą Vokietijos *PfIVG* 1 straipsnis (taigi draudimo pareiga) netaikomas:

„5) juridiniams asmenims, kurie apsaugą nuo rizikos užtikrina pasinaudodami civilinės atsakomybės žalos kompensacijos priemone, kuriai pagal *Versicherungsaufsichtsgesetz* (*Draudimo priežiūros įstatymas*) 3 straipsnio 1 dalies 4 punktą netaikoma draudimo priežiūra.“

- 11 Šioje nuostatoje nurodomas Vokietijos *Versicherungsaufsichtsgesetz* 3 straipsnio 1 dalies 4 punktas. Pagal jį priežiūra netaikoma:

„4) neteisnioms savivaldybių ir savivaldybių asociacijų grupėms, kai jos siekia persikirstydamos lėšas kompensuoti toliau nurodyto pobūdžio žalą dėl rizikos, kurią patiria grupės nariai ir tokios viešosioms užduotims vykdyti skirtos įmonės, kurių ne mažiau kaip 50 proc. kapitalo priklauso grupės nariui arba keliems savivaldos nariams, arba b punkte nurodytais atvejais – kitoms vietos valdžios institucijoms: <...>

b) žalą dėl motorinių transporto priemonių valdymo,

<...>“

- 12 Ši išimtis paprastai apima savivaldybių transporto įmones, kurios savo transporto priemonių nedraudžia civilinės atsakomybės draudimu, o žalą kompensuoja per grupes su kitomis savivaldybėmis taikydamos einamojo finansavimo modelį ir taip tarpusavyje paskirstydamos riziką <...>. „Civilinės atsakomybės žalos kompensacija“ grindžiami narių tarpusavio reikalavimai; žalą patyrusi šalis teisės reikšti reikalavimo šiai (neteisiai) grupei neturi.
- 13 4.3. Dėl draudimo pareigos išimties taikymo Vokietijos *PfIVG* 2 straipsnio 2 dalyje nustatyta (išskirta teismo kolegijos):

„2. Transporto priemonių valdytojai, kuriems pagal 1 dalies 1–5 punktus netaikoma draudimo pareiga, privalo, jeigu jie nėra sudarę draudimo sutarties, kuri atitiktų šio įstatymo reikalavimus ir pagal kurią būtų suteikiama civilinės atsakomybės draudimo apsauga, atsiradus 1 straipsnyje apibūdinto pobūdžio žalai vairuotojui ir kitiems asmenims, kuriems draudimo apsauga būtų suteikiama remiantis pagal šį įstatymą sudaryta civilinės atsakomybės draudimo sutartimi, atlyginti šią žalą lygiai taip pat ir tokiu mastu, kaip ją atlygintų draudikas esant tokiam civilinės atsakomybės draudimui. Įpareigojimas apribojamas suma, kurią sudaro nustatytos minimalios draudimo sumos. Kai sužalojamas asmuo arba padaroma turtinė žala, transporto priemonės valdytojas taip pat atsako trečiosios šalies atžvilgiu, jei faktas, dėl kurio jis yra atsakingas trečiosios šalies atžvilgiu, atsirado dėl vairuotojo tyčinio ir neteisėto veiksmo. Atitinkamai taikomi 12 straipsnio 1 dalies antras–penktas sakiniai. *Versicherungsvertragsgesetz* (*Draudimo sutarčių įstatymas*) 100–124 straipsnių nuostatos bei jo 3 ir 3b straipsniai, taip pat *Kraftfahrzeug-Pflichtversicherungsverordnung* (*Nutarimas dėl privalomojo motorinių transporto priemonių draudimo*) taikytini analogiškai. Įvykdęs pareigas pagal pirmą sakinį, transporto priemonės valdytojas gali, pagal analogiją taikant

Versicherungsvertragsgesetz 116 ir 124 straipsnius, reikalauti kompensuoti išleistas sumas, jei, esant sudarytai draudimo sutarčiai, draudikas vairuotojui arba kitiems kartu apdraustiems asmenims būtų neturėjęs mokėti kompensacijos už patirtą žalą; kitais atvejais transporto priemonių valdytojo regresio teisė šių asmenų atžvilgiu negalima.“

- 14 Taigi draudimo pareigos išimtis nulemia tai, kad transporto priemonės valdytojas žalą patyrusios šalies atžvilgiu atsako kaip civilinės atsakomybės draudikas; todėl Vokietijoje jis vadinamas „kvazidraudiku“ arba „save draudžiančiu draudiku“ (vokiečių k. *Quasiversicherer*, *Eigenversicherer* arba *Selbstversicherer*). Ši atsakomybė taikoma šalia jo, kaip transporto priemonių valdytojo, atsakomybės ir pakeičia paprastai taikomą civilinės atsakomybės draudiko atsakomybę <...>.
- 15 4.4. Vokietijos *PfIVG* 2 straipsnyje numatytos draudimo pareigos išimties reguliavimas grindžiamas *Direktyvos 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo* 5 straipsnio 1 dalimi. Joje nustatyta (išskirta teismo kolegijos):

„1. Valstybės narės gali nukrypti nuo 3 straipsnio nuostatų dėl tam tikrų fizinių arba viešųjų ar privačių juridinių asmenų; atitinkama valstybė sudaro tokių asmenų sąrašą ir pateikia jį kitoms valstybėms narėms ir Komisijai.

Itvirtindama tokias nukrypti leidžiančias nuostatas, valstybė narė imasi atitinkamų priemonių, užtikrinančių, kad būtų atlyginta už tokiems asmenims priklausančiomis transporto priemonėmis jos ir kitų valstybių narių teritorijoje sukeltą žalą.

Ši valstybė narė toje valstybėje, kurioje atsirado žala, paskiria instituciją ar įstaigą, atsakingą už žalos atlyginimą nukentėjusiosioms šalims pagal tos valstybės įstatymus tais atvejais, kai netaikomas 2 straipsnio a punktas.

Ji perduoda Komisijai nuo pareigos privalomai apsidrausti atleistų asmenų ir institucijų ar įstaigų, atsakingų už žalos atlyginimą, sąrašą.

Komisija šį sąrašą paskelbia.“

5. Dėl prejudicinio klausimo

- 16 5.1. Reglamento „Briuselis Ia“ 10 ir paskesni straipsniai, kaip matyti iš jų aiškios formuluotės, apima tik „bylas, susijusias su draudimu“. Pagal Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalį, siejamą su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, tai taip pat taikoma tiesioginiam ieškiniiui civilinės atsakomybės draudikui. Todėl ši nuostata netaikytina ieškiniams transporto priemonės valdytojui (Austrijos *Oberster Gerichtshof*, 2 Ob 189/18k, SZ 2018/89; atitinkamai taip pat Vokietijos *Bundesgerichtshof*, VI ZR 279/14). Tai taip pat atitinka specialiųjų taisyklių,

- taikomų su draudimu susijusiose bylose, tikslą, kurį pabrėžė Teisingumo Teismas, – (atitinkamai) draudiko atžvilgiu priešingai šaliai, kuri paprastai yra silpnesnioji šalis, suteikti specialią apsaugą remiantis jurisdikcijos teise (Sprendimo *Groupe Josi*, C-412/98, 64 punktas; Sprendimo *Odenbreit*, C-463/06, 28 punktas; Sprendimo *KABEG*, C-340/16, 28 punktas; Sprendimo *Hofsoe*, C-106/17, 40 punktas).
- 17 5.2. Vis dėlto šiuo atveju ieškovė nereiškia reikalavimo atsakovei kaip transporto priemonės valdytojai. Priešingai, ji remiasi tuo, kad pagal Vokietijos teisę atsakovė dėl jai taikomos draudimo pareigos išimties atsako kaip civilinės atsakomybės draudikė. Visų pirma pagal Vokietijos *PfIVG* 2 straipsnio 2 dalį Vokietijos *Gesetz über den Versicherungsvertrag* (Draudimo sutarčių įstatymas, toliau – VVG) nuostatos dėl civilinės atsakomybės draudimo (VVG 100–112 straipsniai) ir dėl privalomojo draudimo (VVG 113–124 straipsniai) taikytinos analogiškai.
- 18 5.3. Taigi kyla klausimas, ar jurisdikcija pagal Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalį, siejamą su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, taikytina ir šiuo atveju.
- 19 a) Į tekstą orientuotas nurodytų nuostatų aiškinimas galėtų reikšti, kad „draudikais“ laikytini tik tokie asmenys, kurie faktiškai turi draudimo įmonę. Šiuo atveju taip nėra, nes atsakovė tik pati atsako kaip draudikė, bet neteikia draudimo paslaugų kitiems asmenims. Dėl šios priežasties būtų galima manyti, kad dėl nelaimingo atsitikimo žalą patyrusi šalis atsakovės – ribotos atsakomybės bendrovės, teikiančios viešojo transporto paslaugas – atžvilgiu nėra „paprastai“ silpnesnioji šalis.
- 20 b) Vis dėlto pagal Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalies, siejamos su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, formuluotę neatmestina, kad „draudiku“ gali būti laikomas kiekvienas asmuo, kuris pagal taikytinos (taigi šiuo atveju – Vokietijos) teisės aktus atsako pagal draudimo teisės taisykles.
- 21 Tai patvirtinantis argumentas yra sisteminis aiškinimas: tiek draudimo pareiga pagal Direktyvą 2009/103/EB, tiek jurisdikcija pagal ieškovo nuolatinę gyvenamąją vietą, vadovaujantis Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalimi, siejama su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, vienodai siekiama apsaugoti žalą patyrusią šalį: draudimo pareiga siekiama užtikrinti, kad žala ją patyrusiai šaliai būtų atlyginta nepriklausomai nuo žalą sukėlusio asmens finansinės padėties. Jurisdikcija pagal ieškovo nuolatinę gyvenamąją vietą siekiama tarpvalstybiniais atvejais palengvinti šios teisės įgyvendinimą. Todėl šios Sąjungos teisės nuostatos turinio aspektu yra susijusios ir šiuo atžvilgiu tarpusavyje suderinamos.
- 22 Pagal Direktyvos 2009/103/EB 5 straipsnio 1 dalį valstybėms narėms suteikiama galimybė numatyti draudimo pareigos išimtis, tačiau jos privalo užtikrinti, kad žala ją patyrusiai šaliai vis tiek būtų atlyginta. Tai akivaizdžiai grindžiama Europos Sąjungos teisės aktų leidėjo vertinimu, kad dėl draudimo pareigos

išimties negali pablogėti per nelaimingą atsitikimą žalą patyrusios šalies padėtis. Vokietijos teisėje (kiek tai reikšminga šios bylos aplinkybėmis) tai įgyvendinta šiomis priemonėmis: a) draudimo pareigos išimtis gali būti taikoma, kai apsauga nuo rizikos užtikrinama pasinaudojant „civilinės atsakomybės žalos kompensacijos“ priemone pagal prievolių teisę, taigi žalą patyrusiai šaliai, kaip ir draudimo apsaugos atveju, nekyla žalą sukėlusio asmens nemokumo rizika; b) žalą patyrusi šalis gali pareikšti reikalavimą transporto priemonės valdytojui, kuriam netaikoma draudimo pareiga, kaip draudikui. Taigi žalą patyrusios šalies apsauga pagal materialinę teisę užtikrinama taip pat tuo atveju, kai taikoma draudimo pareigos išimtis, nepriklausomai nuo to, ar žalą patyrusios šalies gyvenamoji vieta yra Vokietijoje, ar kitoje valstybėje.

- 23 Jei, priešingai, Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalis, siejama su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, būtų aiškinama taip, kad apimami tik ieškiniai draudimo įmonėms, žalą patyrusios šalies apsauga remiantis jurisdikcijos teise tarpvalstybiniais atvejais dėl draudimo pareigos išimties nebebūtų užtikrinama. Šiuo atveju galimybė įgyvendinti teisę reikšti reikalavimą ieškovės gyvenamosios vietos teismuose priklausytų nuo to, ar kitos nelaimingo atsitikimo šalies valdoma transporto priemonė buvo kelioninis autobusas, apdraustas civilinės atsakomybės draudimu, ar viešojo transporto autobusas, kuriam taikoma draudimo pareigos išimtis. Dėl to šiaip jau esantis teisės normų dėl draudimo pareigos ir tarptautinės jurisdikcijos suderinamumas išnyktų.
- 24 Dėl šios priežasties – taip pat dėl Sąjungos teisėje (SESV 7 straipsnis) įtvirtinto suderinimo principo – akivaizdu, kad į tą teisės aktų leidėjo vertinimą, kuriuo grindžiama Direktyvos 2009/103/EB 5 straipsnio 1 dalis, taip pat reikia atsižvelgti aiškinant Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalį, siejamą su 11 straipsnio 1 dalies b punktu. Todėl ir šiomis aplinkybėmis dėl draudimo pareigos išimties negali pablogėti per nelaimingą atsitikimą žalą patyrusios šalies padėtis. Šiuo atveju tai būtų galima pasiekti, jei „draudiku“ būtų laikomas kiekvienas asmuo, kuris pagal taikytiną teisę draudimo pareigos išimties atveju atsako kaip draudikas.
- 25 Atsižvelgiant į tai, ieškovė tikrai galėtų būti laikoma (paprastai) „silpnesniąja šalimi“, kaip tai suprantama pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Įmanoma, kad atsakovė – priešingai nei draudimo įmonė – neturi atskiros žalos tvarkymo struktūros. Vis dėlto pasinaudodama „civilinės atsakomybės žalos kompensacijos“ (t. y. rizikos paskirstymo kelioms savivaldybėms) priemone ji gali atlyginti net ir didelę žalą nesukeldama pavojaus savo ekonominei egzistencijai. Taigi ekonominiu aspektu atsakovės pozicijos yra gerokai stipresnės nei tipinės žalą patyrusios šalies, kuri yra priklausoma nuo žalos atlyginimo.
- 26 5.4. Dėl pastarųjų nurodytų priežasčių *Oberster Gerichtshof* linkęs manyti, kad jurisdikcija pagal ieškovo nuolatinę gyvenamąją vietą, vadovaujantis Reglamento „Briuselis Ia“ 13 straipsnio 2 dalimi, aiškinama kartu su 11 straipsnio 1 dalies b punktu, turėtų būti taikoma ir šiuo atveju. Vis dėlto galimas ir kitoks aiškinimas.

Todėl *Oberster Gerichtshof*, kuris yra paskutinės instancijos teismas, privalo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

6. Bylos nagrinėjimo sustabdymas

<...>

Oberster Gerichtshof

Viena, 2021 m. spalio 21 d.

<...>

DARBINIS VERTINIMAS